

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริหารของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ในเขตอำเภอหนองเสือ และอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
: การวิเคราะห์โดยใช้หลักความรับผิดชอบทางสังคม

Factors Relating to Risk Factor in Management of Village and
urban Community funds of Nong Suao and Klong Luang Districts,
Pathumthani Province

ศักดิ์ชัย เสาะแสวง*
Sakchai Soasaweng

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเสี่ยงของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตอำเภอหนองเสือและคลองหลวง ตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม และเพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตอำเภอหนองเสือและคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์กลุ่มแบบ Focused Group จำนวน 11 คน การพิสูจน์สมมติฐานใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ผลการศึกษา ปรากฏดังต่อไปนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งอำเภอหนองเสือและอำเภอคลองหลวง มีความเห็นว่าการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามระเบียบข้อบังคับอยู่ระดับน้อย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของกองทุนในของคณะกรรมการตรวจสอบภายในของกองทุนระดับมาก เช่นเดียวกับ การประเมินความเสี่ยงด้วยการมีกระบวนการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบภายในของกองทุนหมู่บ้านอยู่ในระดับมาก ส่วนประสิทธิภาพในการดำเนินงานเกี่ยวกับจัดสรรผลกำไรของกองทุนและการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการชำระคืนเงินกู้ มีความถูกต้อง และชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด การบริหารจัดการความเสี่ยงมีการจัดทำเอกสารสัญญาเงินกู้และทำสัญญาค้ำประกันตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนมีกระบวนการจัดทำบดุลของกองทุนและรายงาน ผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ศักยภาพของอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ใช้ในการบริหารจัดการกองทุน พบว่าอยู่ในระดับมาก แต่การดำเนินงานแจ้งเตือนการชำระหนี้ของกองทุน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง และกระบวนการติดตามเร่งรัดตรวจสอบภายในพบว่าอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเสี่ยงการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใน

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Student-Doctor of Public Administration Program, Pathumthani University

เขตอำเภอหนองเสือและคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยใช้หลักความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายใน การประเมินความเสี่ยง การบริหารจัดการตอบสนองความเสี่ยง ระบบสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร และการติดตามผล

คำสำคัญ : การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง/ หลักความรับผิดชอบต่อสังคม

Abstract

The objectives of this research were to study risk factors in management of the village and urban community fund in accordance with corporate social responsibility and to study factors relating to risk factor in management of village and urban community funds of Nong Suao and Klong Luang Districts, Pathumthani Province. The size of the sample 380 persons. A questionnaire was an instrument used for data collection. In addition, qualitative study was conducted by interviewing a focused group of 12 key informants. Stepwise multiple regressions were conducted for hypothesis testing.

The results of the study were as follows.

1. The respondents from both Nong Suao and Klong Luang Districts Viewed that management of rules and regulations was at the low level. The committee had more understanding about risk management of the village and urban community funds similarly, risk evaluation by the process of giving loans. The efficiency of implementation of the committee in internal investigation was of the high level. The efficiency of implementation on the allocation of benefits of the village fund, document preparation and loan payback were of the highest level. Risk management consisted of preparing document loan and mortgage documents and summarizing the balance of the village fund. The report on implementation was of the highest level. The potential for instrument and technology utilization, for the management of village funds, was of a high level. Warnings for the paying back of loans were of the middle level. However, following up the loan payments and internal investigations were of the high level.

2. The factors relating to the management of risk of villages and urban Community funds of Nong Suao and Klong Luang Districts, Pathumthani Province, in accordance with corporate social responsibility, were internal environment, risk evaluation, risk response management, information technology, communications and following up. Factors Relating to Management of the Village and Urban Community Fund in Accordance with Corporate Social Responsibility in Nong Suoa and Kong Luang Districts, Pratumtani Province.

Keywords: Management of the Village and Urban Community Fund/ Corporate Social Responsibility

บทนำ

รัฐบาลไทยได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายลดความยากจน ซึ่งเป็นแผนงานสินเชื่อขนาดเล็กของรัฐบาลที่ใหญ่ที่สุด โดยจัดสรรเงินให้จำนวน 1,000,000 บาท ต่อหมู่บ้านสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554) ได้ติดตามและประเมินผล โครงการเพิ่มทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระยะที่ 2 ผลการประเมินโครงการ พบว่า (1) การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการส่งเสริมอาชีพ และสามารถแก้ปัญหาหนี้นอกระบบได้ บางส่วน โดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้รับการจัดสรรเงินจากเงินกู้ภายใต้ พ.ร.ก. 2552 และได้ให้สมาชิกกู้ไปลงทุนประกอบอาชีพเป็นหลัก ไม่ได้ใช้เพื่อการลดหนี้นอกระบบตามวัตถุประสงค์ของ แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 เนื่องจากได้รับการจัดสรรไม่สอดคล้องกับรอบบัญชีกองทุนฯ ที่ ส่งคืนเงินกู้ให้กับกองทุนฯ ในช่วงปลายปี และทางคณะกรรมการฯ ยังไม่สามารถดำเนินการได้สำหรับ ผู้ที่ไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ และจำเป็นต้องพึ่งเงินทุนนอกระบบเพื่อมาปิดบัญชี ซึ่งต้องใช้ระยะเวลา ในการสำรวจข้อมูลภายในหมู่บ้าน/ชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่าเงินกู้จากกองทุนฯ นำไปชำระหนี้นอก ระบบได้บางส่วน (2) การเพิ่มทุนเป็นการสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับผู้กู้ยืมรายใหม่ และขาดแคลนเงินทุน (3) สมาชิกกองทุนฯ ใช้เงินกู้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์กว่าร้อยละ 20 เป็นสาเหตุ สำคัญของหนี้เสียและขาดวินัยทางการเงิน โดยกองทุนฯ ที่บริหารจัดการแบบมีประสิทธิภาพน้อยมาก ให้พวกพ้องหรือเครือญาติโดยไม่มีการติดตามว่าผู้กุนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดหนี้ เสียโดยพบปัญหาและอุปสรรคสำหรับการกู้ยืมเงิน ได้แก่ 1) เงินกู้ที่ได้รับไม่เพียงพอกับความจำเป็น ที่ต้องใช้จริง เนื่องจากข้อจำกัดด้านเงินทุนของกองทุนฯ และจำนวนสมาชิกที่มีมากต้องมีการกระจาย เงินให้ทั่วถึง 2) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้บางกองทุนฯ มีอัตราสูงถึงร้อยละ 12 ต่อปีขณะที่บางกองทุนคิด ดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อปีเป็นการได้เปรียบเสียเปรียบด้านต้นทุนการเงิน สำหรับสมาชิกกองทุนที่ต้องกู้ ในอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า 3) ระยะเวลาผ่อนชำระหนี้คืนเงินกู้กำหนดให้ชำระทั้งหมดภายในเวลา 1 ปีเมื่อถึงกำหนดและไม่สามารถหาเงินมาใช้หนี้ได้ ทำให้ต้องกู้เงินนอกระบบมาชำระก่อน แล้วก็กู้ เงินกองทุนฯ ไปชำระหนี้นอกระบบ 4) หลักประกันเงินกู้ที่ให้สมาชิกร่วมกัน ค้ำประกันถ้าสมาชิกค้ำประกันหนี้แล้วไม่สามารถค้ำประกันเพิ่มได้ ทำให้สมาชิกอื่นที่จะกู้ใหม่หาผู้ค้ำประกันยาก 5) การดำเนินงานกองทุนฯ ขาดแคลนเครื่องมือ/อุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น และ บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์ที่ทันสมัย และ 6) ขาดการสร้างองค์ ความรู้ในการบริหารจัดการกองทุนฯ ให้แก่คณะกรรมการกองทุนฯ โดยเฉพาะการจัดทำบัญชี และการบริหารความเสี่ยงจากการให้กู้ยืมเงิน 7) การจัดสรรเงินกู้ให้สมาชิกไม่คำนึงถึงความจำเป็นของสมาชิก มีลักษณะเอื้อต่อพวกพ้อง สร้างปัญหาหนี้เสียให้กองทุน และ 8) ขาดการสร้าง ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินการกองทุนฯ ให้สมาชิกได้รับรู้อย่างทั่วถึง

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นย่อมมีปัญหาและปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ เกิดขึ้น เพราะอย่างที่ทราบอยู่แล้วว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ เป็นนโยบายใหม่ ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องจัดให้มีการประเมินความพร้อมของหมู่บ้าน โดยต้องสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการเลือกสรรคนดีเข้าไปเป็นคณะกรรมการกองทุน การดำเนินงานตามนโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยรัฐบาล รัฐบาลได้มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมกับการเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านกันเอง และจากปัญหาหลักของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นจะเห็นได้ว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเรื่องใหม่ ค่อนข้างจะมีปัญหาและอุปสรรคเป็นจำนวนมาก ซึ่งรัฐบาลเองโดยเฉพาะคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในความดูแลของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จะต้องดูแลถึงปัญหาให้อยู่ในกรอบของนโยบายที่ได้วางไว้ และจะต้องดูแลไปถึงระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งแต่ละกองทุนได้จัดตั้งขึ้น หรือเขียนขึ้นมาเอง โดยคำนึงถึงความต้องการและพื้นที่ ตลอดจนจนถึงความเป็นอยู่ชนบทธรรมเนียมนิยมปฏิบัติขั้นพื้นฐานในแต่ละภูมิภาคในแต่ละตำบลหรือหมู่บ้านซึ่งต้องยอมรับว่าไม่เหมือนกันอยู่แล้วโดยพื้นฐานจึงทำให้กฎระเบียบต่าง ๆ แตกต่างกันไปแต่จะต้องอยู่ในกรอบใหญ่ที่สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้เขียนไว้ปัญหาที่ยากต่อการปฏิบัติ ก็คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือสมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่มีความรู้ ความเข้าใจในกฎระเบียบ หรือข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปัญหาทำให้มีความล่าช้าในการบริหารจัดการของกองทุน หรืออาจทำให้เป็นอุปสรรคของการจะนำกองทุนให้ประสบความสำเร็จ ตลอดจนทำให้ได้ประโยชน์สูงสุดตามความต้องการของรัฐบาล ในเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544 : 5)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้าถึง สภาพและปัจจัยเสี่ยงในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านมีความสำเร็จตามที่รัฐบาลมุ่งหวังไว้ในด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยตอบสนองความต้องการของประชาชนมีความพอเพียงต่อความต้องการและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีปัจจัยเสี่ยงใดในการบริหารจัดการในเขตพื้นที่อำเภอหนองเสือ และอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี และเพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการกองทุน (ตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม) ในเขตอำเภอหนองเสือและอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการกองทุน (ตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม)

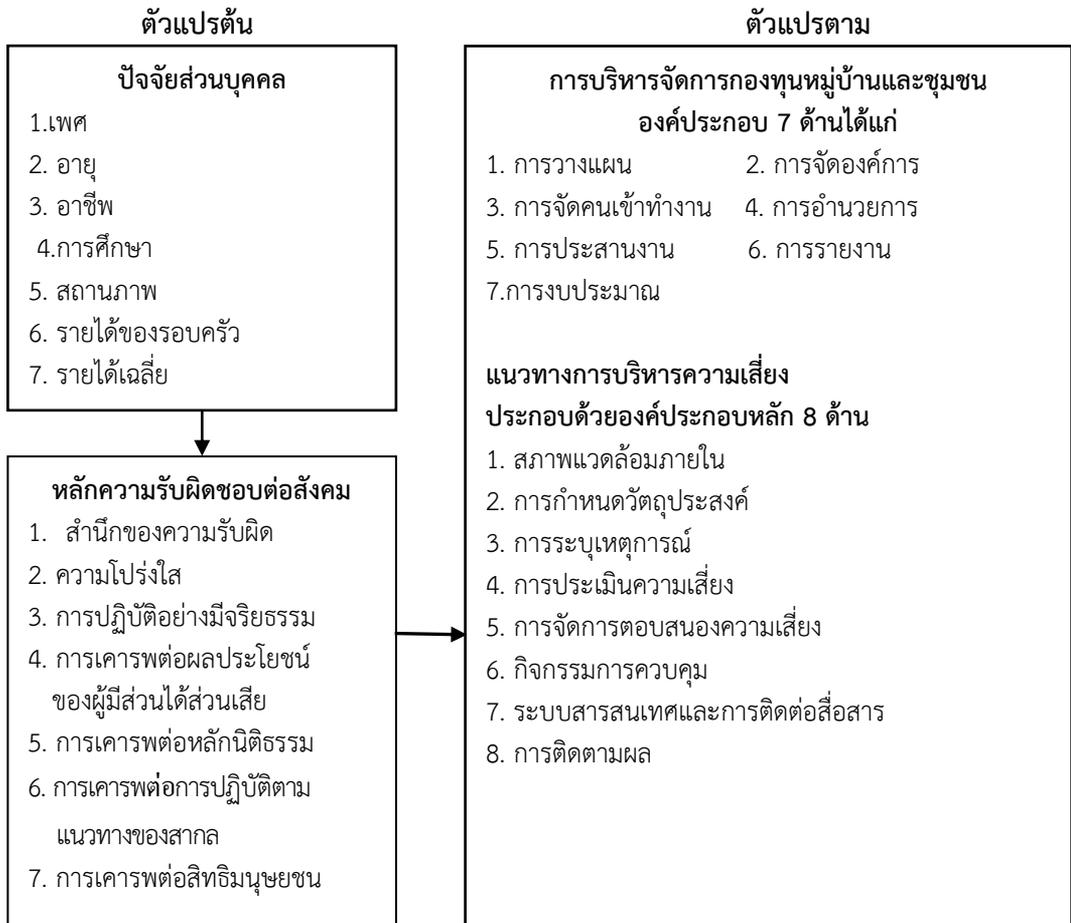
สมมติฐานการวิจัย

จากกรอบความคิดนการวิจัยดังกล่าว สามารถสร้างเป็นสมมติฐาน ได้ดังต่อไปนี้

ปัจจัยความรับผิดชอบต่อสังคมที่สัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการบริหารของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และแนวทางการบริหารความเสี่ยง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอหนองเสือ และคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้ง 2 อำเภอ จำนวน 380 คน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่เขตอำเภอหนองเสือ และอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ได้ตั้งต่อไปนี้ จำนวน 11 คน จำแนกได้ดังนี้ 1) ประธานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 2) พัฒนาการอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน

ผลการวิจัย

1. สภาพความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการกองทุน (ตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม) ในเขตอำเภอหนองเสือและอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นแหล่งทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุน เพื่อการพัฒนาอาชีพ และการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างงาน สร้างรายได้ อยู่ในระดับมาก และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นแหล่งทุนหมุนเวียน เพื่อลดการกู้ยืมเงินนอกระบบ พบว่าอยู่ในระดับมาก และคณะกรรมการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงกองทุน พบว่าอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการกองทุน (ตามหลักความรับผิดชอบต่อสังคม) ในเขตอำเภอหนองเสือและอำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่าการบริหารจัดการกองทุนฯตามระเบียบข้อบังคับกองทุนฯ อยู่ในระดับน้อย และการบริหารจัดการมีความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลาพบอยู่ในระดับปานกลาง และการบริหารจัดการกองทุนฯ มีความซื่อสัตย์สุจริต ปราศจากการทุจริต ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน พบว่าอยู่ในระดับมาก และการบริหารจัดการกองทุนฯ มีความเสมอภาคต่อสมาชิกกองทุนฯอย่างเท่าเทียมกัน พบว่าอยู่ในระดับมาก และการบริหารจัดการกองทุนฯมีการดำเนินการตามกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุนฯ พบว่าอยู่ในระดับมาก และการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุนฯมีความสอดคล้องกับระบบสากล พบว่าอยู่ในระดับมาก และการบริหารจัดการกองทุนฯ มีการดำเนินการงานอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมต่อสมาชิกกองทุน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการทดสอบสมมติฐานมีดังนี้

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนมีผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity เนื่องจากค่า Tolerance มีค่าตั้งแต่ .999 ถึง .487 ซึ่งมากกว่า .1 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน และ ตัวแปรตามความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีค่าเท่ากับ .999 พบว่า ตัวแปรความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน กับความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R Square) เท่ากับ .622 พบว่า การเปลี่ยนแปลงของระดับความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ขึ้นอยู่กับ ความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร้อยละ 62.20 มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เมื่อปรับแล้ว (Adjusted R Squared) เท่ากับ .618 ทดสอบค่าสถิติทดสอบ F ปรากฏว่าค่า Sig. = 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 แสดงว่ามีตัวแปรอิสระระดับความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างน้อย 1 ตัว ที่สามารถพยากรณ์ผลการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม ระดับความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

พบว่าผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ค่าคงที่ (B_0) เท่ากับ 1.005 มีค่า $t = 4.405$

สภาพแวดล้อมภายใน การประเมินความเสี่ยง การจัดการตอบสนองความเสี่ยง ระบบสารสนเทศและการติดต่อสื่อสาร การติดตามผลมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคมต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ระดับนัยสำคัญ .05

อภิปรายผล

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองปัญหาการบริหารจัดการกองทุน

1. นโยบาย

ปัญหาการจัดสรรเงินกองทุนให้เท่ากันทุกกองทุนไม่สอดคล้องกับหมู่บ้านและชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่มีประชากรมาก สมาชิกจะกู้เงินได้น้อยไม่เพียงพอกับการลงทุนสร้างอาชีพใหม่ สมาชิก กองทุนบางกองทุนไม่ต้องการกู้เงิน เนื่องจากไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าควรนำเงินไปลงทุนในทิศทางใด ไม่พอใจในเงื่อนไขการให้กู้ยืม ทำให้รัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนงบประมาณที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับธนาคารออมสิน โดยไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ ต่อเศรษฐกิจและชุมชน ไม่เกิดการหมุนเวียนเงินทุนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนขาดโอกาสบริหารเงินให้เกิดรายได้ต่อกองทุน ประชาชนขาดโอกาสในการนำเงินกองทุนไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ รวมถึงปัญหาด้านกระบวนการไม่มีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการติดตามควบคุมดูแลโครงการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เงินกู้ถูกนำไปใช้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ เกิดปัญหาการกู้หนี้นอกระบบเพื่อนำมาชำระหนี้กองทุนหมู่บ้าน เกิดการก่อกวนซ้ำซ้อนและต่อเนื่องเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะนโยบายที่กำหนดไว้ เป็นลักษณะของการรีบเร่ง จึงเกิดปัจจัยเสี่ยงในการบริหารจัดการสูง สอดคล้องกับพงศธร ศรีชัยบุญสูง (2549) ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เป็นการจัดการโดยสมาชิกในชุมชน ตั้งแต่การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและร่วมปฏิบัติตามระเบียบที่ตั้งไว้ มีการสมัครเข้าเป็นสมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีความเข้มแข็งในการจัดการกองทุน สมาชิกกองทุนมีศักยภาพในการร่วมกิจกรรมของกองทุน การระดมทุนมีการฝากอย่างสม่ำเสมอประโยชน์ที่สมาชิกได้จากการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน ลดปัญหาหนี้นอกระบบ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของสมาชิก มีการสร้างอาชีพเสริมรายได้ลดรายจ่าย ช่วยให้สมาชิกรู้จักการออมและรับผิดชอบต่อหนี้สมาชิกมีแนวทางพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้มีความยั่งยืน สามารถให้เป็นสถาบันการเงินชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านและชุมชน จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพโดยนำเงินส่วนที่เป็นรายได้ของกองทุน มาให้การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขประโยชน์ในหมู่บ้านและชุมชนปัญหาและข้อเสนอแนะการจัดการกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกและคณะกรรมการส่วนใหญ่ คือ ควรมีการจัดสรรเงินทุนในการบริหารจัดการ ค่าตอบแทนหรือเบี่ยงเบนในกิจกรรมการให้เพียงพอ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานในกองทุน จัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาดูแลช่วยเหลือเป็น รายๆ เพื่อติดตามดูแลให้คำแนะนำลดปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน และมีระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน มีการ

ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขยายผลของกองทุนหมู่บ้าน สร้างความเข้มแข็งของกองทุน เพื่อพัฒนาเป็นสถาบันการเงินของชุมชน ส่งเสริมอาชีพการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจและจัดหาตลาด ผลผลิต เป็นต้น

2. คณะกรรมการ

คณะกรรมการการเร่งรัดจัดตั้งกองทุน เป็นเหตุทำให้การจัดตั้งกองทุนขาดการ คำนึงถึงความพร้อมของชุมชนนั้น ๆ จึงทำให้คณะกรรมการขาดไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับหน้าที่ รับผิดชอบส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงานรวมถึงไม่ทำหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับการ แต่งตั้งและไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ เนื่องจากความไม่ชัดเจนของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการรีบเร่งจนเกินไปทำให้หมู่บ้านไม่มีความชัดเจน ไม่มั่นใจและจะเป็นปัญหามากกับสมาชิกที่ไม่มีประสบการณ์รวมกลุ่ม ทางการเงินในหมู่บ้านมาก่อน ปัญหาหลักคือการเข้ามาเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เลือกผู้ที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำชุมชนมาก่อน อำนาจของระบบเครือข่าย จึงเข้ามา มีบทบาทในการบริหารจัดการกองทุนอยู่มาก ความสัมพันธ์ของอำนาจดังกล่าว เป็นการจัดการผ่าน จิตสำนึกร่วมในบรรพบุรุษ และถูกอำนาจจากภายนอกเป็นตัวกำหนดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้า มาร่วมทำกิจกรรม ได้แก่ อำนาจของรัฐ ทุน นโยบาย ที่มุ่งเน้นการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเป็นผู้นำธรรมชาติ หรือผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้ถูกยกระดับขึ้นมาโดยมีกรอบ มีกฎหมาย รองรับการปฏิบัติงานมากขึ้น ความสิ้นไหลของอำนาจจากภายนอกถือว่ามีผลกระทบต่อระบบเครือข่าย อย่างแยกไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พบว่า ผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในแขวงบุคคลโล ทำให้ สมาชิกมีความสามัคคีและเอื้ออาทร ตระหนักในบทบาทหน้าที่ที่มีต่อสังคม มีการพึ่งพาตนเอง ทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น และมีส่วนช่วยเหลือให้สมาชิก มีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดการเป็นหนี้ นอกกระบบ ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในแขวงบุคคลโล ในระดับมาก ได้แก่ คุณสมบัติของบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและรับสมัครสมาชิก กองทุนหมู่บ้านมีความเหมาะสมกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาอนุมัติเงินกู้ วิธีการเปิดบัญชีและ การกำหนดจำนวนเงินฝากสัจจะของสมาชิกมีความเหมาะสม มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย คร่าวเรือน ของกองทุนหมู่บ้านอย่างถูกต้องและสามารถตรวจสอบทะเบียนควบคุมการกู้เงินของ สมาชิกได้ การมีที่ทำการกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสม คณะกรรมการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิก คณะกรรมการมีความสามัคคี ซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรมในการทำงานให้กับกองทุน ปัจจัยที่เป็น อุปสรรคต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในแขวงบุคคลโล ในระดับมาก คือ สมาชิกขาดความ รับผิดชอบในการชำระหนี้ค่างกองทุนส่วนปัจจัยอื่นๆ เป็นอุปสรรคในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับ นนทยา สุริสมล (2551) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ กองทุน มีดังนี้ 1) การรับรู้ข่าวสาร มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายใน กองทุนหมู่บ้านและมีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน 2) การศึกษา รายได้ ประสบการณ์การทำงานและอาชีพ มีผลต่อความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน แต่ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยใน การจัดการภายในกองทุนหมู่บ้าน 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการจัดการภายในกองทุน

หมู่บ้าน มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน ปัญหาในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน พบว่าเป็นปัญหาการขาดแคลนเครื่องมือและสถานที่ในการปฏิบัติงาน จำนวนเงินกองทุนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกคณะกรรมการบางรายยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ และการไม่ปฏิบัติตามระเบียบกองทุนของสมาชิกกองทุนบางราย

3. การบริหาร

การบริหารจัดการกองทุน ทำให้เกิดการชะงักงัน หรือแม้กระทั่งไม่สามารถ ปัญหาหนี้ค้ำชำระ โดยสมาชิกที่กู้ยืมเงินไป เมื่อถึงกำหนดการชำระคืนเงิน ก็บิดพลิ้วไม่นำเงินมาชำระคืน สาเหตุเกิดจากการได้นำเงินกู้ยืมไปใช้จ่ายจนหมดสิ้นแล้ว โดยเงินที่นำไปใช้นั้นไม่ได้ก่อให้เกิดรายได้ตามมา เช่น นำไปซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้า นำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือในกรณีที่มีการนำเงินไปลงทุน แต่ก็ประสบกับปัญหาการขาดทุน ทำให้ไม่มีเงินมาคืน อีกกรณีหนึ่งที่ทำให้สมาชิกไม่คืนเงินกู้ยืม ก็เนื่องจากการจงใจผิดสัญญา โดยเห็นตัวอย่างหรือลอกเลียนพฤติกรรมจากคนเก่าที่ไม่คืนเงิน และขาดความเคร่งครัดของหน่วยงานราชการ ปัญหาหนี้ค้ำชำระและเงินขาดบัญชีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การจัดทำหลักฐานทางการเงินและบัญชีไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงขาดการประชาสัมพันธ์ กฎ ระเบียบ และเปิดเผยข้อมูลกองทุน เช่น อัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทน ผลการดำเนินงาน งบการเงิน โครงสร้างการบริหารงาน การจัดทำหลักฐานทางการเงินและบัญชีไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงผู้นำในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับพื้นที่ คือ อบต. การเปลี่ยนแปลงผู้นำ จะทำให้คณะกรรมการต้องไปสร้างความเข้าใจใหม่ทุกครั้ง หากได้ผู้นำ อบต. ที่มีวิสัยทัศน์มีความเข้าใจเรื่องสวัสดิการชุมชนจะเป็นผลดีกับการดำเนินการงาน แต่ตรงกันข้ามหากผู้นำ อบต. ไม่เห็นความสำคัญงานสวัสดิการ งานสังคมแล้ว แต่สนใจเฉพาะงานโครงสร้างพื้นฐาน สวัสดิการชุมชนจะเคลื่อนตัวได้ยาก สังคมคุณภาพชีวิตจะเกิดขึ้น ได้ยากเช่นกัน ดังนั้นการดำเนินงานสวัสดิการต้องมีองค์ประกอบหลายส่วนจึงจะส่งผลถึงกองทุนฯให้เกิดความยั่งยืน รวมถึงปัญหาด้านการเผยแพร่ข้อมูล/งานประชาสัมพันธ์ งานเอกสาร ยังทำได้ไม่ทั่วถึง ยังจัดทำได้น้อยขาดทั้งบุคลากรผู้มีความสามารถ และขาดงบประมาณ ด้านการจัดทำข้อมูล ฐานข้อมูลที่ให้ส่งผลสะท้อนทั้งระดับตำบลและจังหวัด รวมถึง ความสัมพันธ์ทางเครือข่ายมีส่วนทำให้เกิดปัญหาการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในการทำงานให้เห็นอยู่บ้าง ส่งผลให้เกิดความเครียดในการทำงาน สร้างความหนักใจให้กับคณะกรรมการด้วยตนเอง ในกรณีที่สมาชิกไม่สามารถคืนเงินกู้ตามกำหนด การติดตามทวงถามก็มีความเกรงใจ ไม่กล้าบอกตามตรง แต่จะเป็นการถามถึงความจำเป็นอยู่รวมถึงการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละครัวเรือน ทำให้เกิดการย่อหย่อนในการใช้เงินคืนบ้าง และบางครั้งเห็นเพื่อนสมาชิกไม่ใช้คืนตามกำหนด สมาชิกคนอื่นก็ไม่ใช้เหมือนกัน และบางครั้งเกิดความเปรียบเทียบถึงความสามารถในการใช้คืนของสมาชิกแต่คนก่อให้เกิดการสร้างแรงกดดันให้กับสมาชิกคนอื่นที่ยังไม่มีความสามารถในการใช้คืน การสร้างแรงกดดันดังกล่าว เป็นการกระตุ้นให้คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนเกิดความตื่นตัวและพยายามคิดหาทางออกร่วมกัน เพื่อให้กองทุนดำเนินต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีวิล อุนป็อง (2550) พบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันกำแพงปลาเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีในทุก ๆ ปัจจัยที่หากาวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่ม โดยปัจจัยที่มีศักยภาพมาก

ที่สุด คือ ปัจจัยด้านการจัดองค์กร เนื่องจากมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ประกอบกับสมาชิกกลุ่มในความร่วมมือกับกลุ่มในทุกด้านเป็นอย่างดี และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในด้านการเงินและความรู้ ร่องลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ปัจจัยด้านการตลาด ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงอยู่ของกลุ่ม ส่วนปัจจัยด้านการเงินและด้านการผลิตนั้นมีศักยภาพที่ดีในสัดส่วนเดียวกัน ส่วนกลุ่มทอผ้าแม่บ้านกองหินนั้นเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในระดับต่ำ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำในทุกๆ ปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านการตลาด ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงอยู่ของกลุ่ม ร่องลงมา คือ ปัจจัยด้านการเงินซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่ม

4. กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้ถูกต้อง ไม่เป็นปัจจุบัน หรือครอบคลุมสาระสำคัญทางปฏิบัติอย่างครบถ้วน รวมถึงไม่บทลงโทษกรณีกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานกองทุนหมู่บ้านที่มีปัญหาหนี้ค้างชำระโดย ไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือทุจริตยกยอกเงินกองทุนหมู่บ้าน ให้ดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ทั้งทางสังคมและทางกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องซึ่งสอดคล้องกับ สุรทิน ต่อก็คดี และคณะ (2549) พบว่าประชาชนเห็นด้วยกับกฎระเบียบข้อบังคับที่อยู่ยากซับซ้อน และต้องใช้เวลามาก เพราะเป็นเรื่องใหม่ ประชาชนเห็นด้วยกับการเข้าเป็นสมาชิกที่ต้องมีการค้าประกัน เพื่อป้องกันหนี้สูญ ประชาชนเห็นด้วยกับเรื่องดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี ประชาชนเห็นด้วยกับเรื่องการติดตามของคณะกรรมการกองทุนและส่วนกลาง ประชาชนเห็นด้วยที่คณะกรรมการจะเป็นบุคคลที่มีความรู้และเป็นผู้นำในท้องถิ่น และจำนวนเงินที่อนุมัติให้กู้เป็นจำนวนที่น้อย และระยะเวลาคืนเงินต้นเร็วเกินไป ผลจากการศึกษาจากการสัมภาษณ์ทางลึก พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้มีความคิดเห็นตรงกันว่า จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องโครงการกองทุนหมู่บ้านให้มากกว่านี้เพราะที่ผ่านมาประชาชนยังสับสนในโครงการนี้อยู่ ว่าเขาจะได้ผลประโยชน์อะไรบ้าง และจะต้องมีการควบคุมโครงการระดับอำเภออย่างใกล้ชิด เพราะเป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชน อนึ่ง คณะกรรมการกองทุนยังได้ให้ความคิดเห็นเห็นว่า คนที่จะเข้ามาเป็นสมาชิก นั้น จะต้องมีการโครงการในการกู่อย่างมีแบบแผน เช่น โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่รัฐบาลสนับสนุน อยู่ในปัจจุบันนี้สำหรับประชาชนที่เข้าเป็นสมาชิก ได้แสดงความชื่นชมต่อโครงการนี้ ที่รัฐบาลได้ให้โอกาสกับประชาชนที่มีรายได้น้อยและต้องการอาชีพเสริม หรือความช่วยเหลือในการสอนอาชีพเพิ่มเติม แต่สมาชิกกองทุนส่วนมากยังมีข้อโต้แย้งว่า วงเงินสองหมื่นบาทยังคงค่อนข้างจะน้อย และช่วงเวลาการชำระคืนสั้นเกินไป บางอาชีพนั้น ต้องใช้ระยะเวลาในการคืนทุนนาน

5. สมาชิก

ปัจจุบัน คือ การพึ่งพาเทคโนโลยีมากขึ้นไป ส่งผลให้ต้องใช้เงินลงทุนสูง ประกอบกับต้องเสี่ยงกับการผันผวนทางธรรมชาติ อาจก่อให้เกิดภาวะขาดทุนที่ส่งผลต่อการใช้คืนเงินกู้ รวมไปถึงพฤติกรรมของคนในหมู่บ้านที่มักจะทำอาชีพเหมือนกันทั้งหมู่บ้าน หรือเป็นการเลียนแบบ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อภาวะการณ์ล้มตลาด และ ชุมชนไม่กล้าลองอาชีพใหม่ๆ เนื่องจากขาดความมั่นใจต่อการลงทุน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนเป็นสำคัญ กรณี ตำบลหรือหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง ดังนั้น ความหลากหลายทางอาชีพจึงมีน้อยและ แรงงานวัยหนุ่มสาวส่วนใหญ่ไปรับจ้างใน

ภาคอุตสาหกรรม และผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงมักจะไม่น่ากลับมาทำงานในหมู่บ้าน เนื่องจากงานในชุมชนได้ค่าตอบแทนน้อย และงานที่เหมาะสมกับความรู้ที่เรียนมากมีน้อย รวมถึงการกลับมาทำงานในชุมชนถูกระแสสังคมวิพากษ์วิจารณ์สร้างแรงกดดันให้คนกลุ่มนี้ไม่มีแรงจูงใจกลับมาพัฒนาชุมชนของตัวเอง ภูมิปัญญาทางด้านอาชีพในชุมชนแบบดั้งเดิมได้ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสภายนอกมากขึ้น ความทันสมัยได้เข้ามาปรับเปลี่ยนแบบแผนการปฏิบัติและแนวคิดของคนในชุมชนให้กำลังวังหนี่ความเป็นตัวตนที่แท้จริงของชุมชน กองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งทุนที่เป็นตัวเชื่อมโยง ทุน นโยบาย และความเป็นสมัยใหม่ให้กับชุมชน ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงต่อจุดยืนทางด้านอาชีพของคนในชุมชนที่ถูกระแสภายนอกแทรกแซงที่อาจมีผลให้วิถีชีวิตของคนชนบทพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอกชุมชนมากขึ้น รวมถึงสมาชิกมีการเอาแบบอย่างกัน ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของ สทบ. เช่น ในเรื่องการส่งคืนชำระหนี้ มีการส่งแต่ดอกเบี้ยยไม่ยอมส่งต้นในบางปี สมาชิกบางรายยังกู้เงินนอกระบบจากญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือนายทุน เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้น เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าขนส่ง ค่าแรงงาน ค่าพันธุ์พืช และค่าปุ๋ยเคมี เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกที่ประกอบอาชีพการเกษตรที่ใช้พื้นที่จำนวนมาก เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา เป็นต้น รวมถึงสมาชิกบางรายเป็นผู้ด้อยโอกาส ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ไม่มีที่ดินทำกิน จึงไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้จากสถาบันการเงิน ดังนั้น กองทุนหมู่บ้านจึงเป็นทางเลือกหนึ่งโดยเปิดโอกาสให้กลุ่มคนเหล่านี้ สามารถกู้เงินเพื่อนำมาลงทุนในการประกอบอาชีพได้ จึงเป็นผลให้สมาชิกเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับกมลลักษณ์ ดิษยนันท์ (2551) พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลาง จากการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่า คณะกรรมการมีความรู้ในระดับปานกลาง สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกองทุนหมู่บ้านในระดับปานกลางและดี ตามลำดับ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกและคณะกรรมการส่วนใหญ่ คือ เงินกองทุนไม่เพียงพอ ควรปรับเพิ่มให้เหมาะสมกับขนาดของหมู่บ้านอัตราดอกเบี้ยสูงระยะเวลาการกู้ยืมสั้นไป ควรปรับลดอัตราดอกเบี้ยและขยายเวลาการกู้ยืมตามลักษณะโครงการ คณะกรรมการยังขาดเงินทุนในการบริหารจัดการและค่าตอบแทน ควรมีการจัดสรรเงินทุนในการบริหารจัดการค่าตอบแทนหรือเบี้ยเลี้ยงให้แก่คณะกรรมการให้เพียงพอเพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน ควรจัดเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องมาดูแลช่วยเหลือเป็นระยะๆ ควรมีระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายผลของกองทุนหมู่บ้าน เช่น ส่งเสริมอาชีพและจัดหาตลาดผลผลิต เป็นต้น

6. ปัจจัยแฝง

ปัจจุบันการบริหารจัดการกองทุนการเมืองการแทรกแซงการดำเนินงานของ คณะกรรมการกองทุนและผู้นำทางการที่ใช้อำนาจ และบริหารกองทุนให้กับกลุ่ม ญาติ พรรคพวกของตน ยิ่งทำให้คนในหมู่บ้านแตกแยกและมองไม่เห็นคุณค่าของเงินกองทุนหมู่บ้านที่จะเป็นไปได้ตามอุดมการณ์ และปัญหาที่สำคัญโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้กลายมาเป็นกลไกทางการเมืองที่สำคัญในการเปิดช่องทางใหม่ให้กับพรรคการเมืองผ่านกลุ่มแกนนำชุมชนกลุ่มใหม่ อย่างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งทำให้พรรคการเมืองต่างๆ โดยเฉพาะพรรคบางพรรค

สามารถใช้ช่องทางนี้ในการเข้าแทรกการบริหารงานภายในโครงการกองทุนหมู่บ้านได้อันจะยังประโยชน์ทั้งต่อตัวคณะกรรมการกองทุนเองและต่อพรรคการเมืองในการสร้างฐานอำนาจท้องถิ่นในระยะยาวต่อไป ผลของโครงการกองทุนหมู่บ้านดังกล่าวก่อให้เกิดการสั่นคลอนความผูกพันพรรคคู่แข่ง โดยเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมกลางคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนในพื้นที่ที่มีต่อพรรคบางพรรคในทางบวกเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและกระทบต่อชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลให้ชุมชนต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ต้องดำเนินการหามาตรการสำหรับหมู่บ้านที่มีสมาชิกกองทุนไม่ถึงเกณฑ์กำหนด อย่างน้อย 50 คน โดยสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และจัดเก็บข้อมูลไว้ใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และวางแผนการดำเนินงานในอนาคต และเพื่อให้สามารถดำเนินการจัดตั้งกองทุนให้สำเร็จตามเป้าหมายได้โดยเร็ว

2. คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด/อำเภอ/เขต ควรประสานงานกับผู้นำชุมชนให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากกองทุน และเต็มใจเข้าร่วมประชุมในการจัดเวทีชาวบ้านให้ได้ตามที่ระเบียบกำหนด เพื่อให้สามารถจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ หากยังไม่สามารถดำเนินการได้ให้เร่งดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 ข้อ 41 ทวิ

3. ส่งเสริมให้สมาชิกมีหุ้นด้วย จะได้มีความรักและหวงแหน ในสมบัติของส่วนรวม ทางด้านการบริหาร รัฐบาลควรจะถอนตัวออกจากรายละเอียดและแยกแยะและศึกษาบริบทชุมชนของกองทุนให้ชัดเจน เพื่อหาวิธีรักษาเฉพาะส่วนที่ได้ออกไว้ โดยเน้นการวิจัยประเมินผลและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และคำนึงถึงการเสริมสร้างพลังในการพัฒนาให้กับหมู่บ้านและชุมชน เพราะการพัฒนาโดยใช้เงินนำทางนั้น น่าจะอยู่ได้เท่าที่เงินยังมีอยู่ แต่เมื่อเงินลดลง พลังการพัฒนา ก็จะลดลงหรือยิ่งด้อยกว่าเดิม

4. กำหนดมาตรการตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐ และคณะกรรมการกองทุนระดับอำเภอ การตรวจสอบระดับอำเภอจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเฝ้าระวัง และชี้แนะ รวมถึงการให้ความรู้ด้านการบริหารงานกองทุนให้กับชุมชนได้อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ การตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐจะเป็นกลไกการป้องปรามการดำเนินงานที่ไม่เหมาะสมของคณะกรรมการดำเนินงานกองทุน เนื่องจากหน่วยงานของรัฐนั้นจะมีช่องทางการรับเรื่องราวร้องเรียนจากสมาชิก ซึ่งช่องทางนี้อาจเข้าถึงสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยตรง เพื่อให้เกิดความระมัดระวังการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนระดับหมู่บ้านและชุมชนอีกด้วย

5. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human resource management) ในประเด็นนี้จะครอบคลุมไปถึงเรื่องการพัฒนาความรู้ของคน อันได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการของทุนของผู้นำ คณะกรรมการกองทุน และสมาชิกในกลุ่มกองทุน สำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

นั้น จำเป็นต้องมุ่งในการพัฒนาระดับความรู้ความสามารถของคน เช่น บทบาทของผู้นำ หรือ องค์ความรู้ด้านการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ อาจจะต้องมีการเข้ารับการอบรม การจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้ความรู้ให้กับกลุ่มคณะกรรมการ เป็นต้น ส่วนทางด้านสมาชิกของกลุ่ม กองทุนนั้น อาจอยู่ในรูปการพัฒนาฐานอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมาชิก เช่น การ พัฒนากลุ่มอาชีพเสริม หรือการรวมกลุ่มการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นมาในชุมชน เพื่อเพิ่มขีด ความสามารถให้แก่สมาชิกในชุมชน และลดโอกาส การผิดชำระหนี้กับกองทุนอีกด้วย

6. กำหนดวิธีการแก้ปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้ไปแล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้น และ ดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญาคือ เมื่อกู้ กู้เงินไปครบแล้วไม่ส่งคืนเงินต้นและดอกเบี้ยตามสัญญา คณะกรรมการกองทุนจะมีการปรับวันละ .25 ต่อวัน และผู้ค้ำประกันจะต้องรับผิดชอบร่วมกันเมื่อ กองทุนผ่อนผันให้แล้วยังไม่ส่งคืน ปลอดจากการเป็นสมาชิกทันที ถ้าผู้กู้และผู้ค้ำประกันไม่ส่ง เงินกู้ตามสัญญา คณะกรรมการจะดำเนินการฟ้องร้องตามกฎหมาย

7. ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติและมาตรการให้ชัดเจนในการจัดการแก้ไขปัญหาการ ดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน โดยเฉพาะกรณีที่กองทุนไม่สามารถรายงานข้อมูลผลการ ดำเนินงานและหลักฐานทางการเงินต่าง ๆ ให้สามารถตรวจสอบได้

8. ปรับปรุงการบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาวโดย ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ.กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

บรรณานุกรม

- กมลลักษณ์ ดิษยพันธ์. (2551). **ศักยภาพและปัญหาในการจัดการกองทุนหมู่บ้านบ้านใน จังหวัดเชียงใหม่**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรทิน ต่อศักดิ์ และคณะ. (2549). **ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการนำโครงการกองทุน และการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านไปปฏิบัติ กรณีศึกษา ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านป่า อำเภอกำแพงคอย จังหวัดสระบุรี**. รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- นนทยา สุริมล. (2551). **ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบล ม่วงน้อย อำเภอบ้านฝาง**. สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพย์วิมล อุ่นป้อง. (2550). **การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ผ้าทอบางกลุ่ม ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่**. สารนิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.